

«شىنجاڭ ئىجتىمائىي پەنلەر تەتقىقاتى»

(شۇ ئۇسار ئىجتىمائىي پەنلەر ئاكادېمىيىسىنىڭ باشچىلىقىدا نەشىر قىلىندى)
 باش مۇھەررىر: ئابدۇشۈكۈر تۇردى پەسىللىك ئۇنىۋېرسال ئىلمىي ژۇرنال،
 مۇئاۋىن باش مۇھەررىر: ئابلەت نۇردۇن ھەر پەسىلنىڭ 2 - نەپىسىنىڭ ئاخىرقى
 بۇ ساننىڭ ئىجتىمائىي تەھرىرلىرى: كۈنى نەشىردىن چىقىدۇ.
 دىلارە خەمەت ، ئابلىز مامۇت (ئومۇمىي 50 - سان)

مۇندەرىجە

ئىقتىساد تەتقىقاتى

- شىنجاڭنىڭ تاشقى ئىقتىساد تەتقىقاتى ھەمكارلىقىنى راۋاجلاندۇرۇشنىڭ
 ئاساسىي تەپەككۈر يوللىرى ۋە تەدبىرلىرى ۋۇجياڭجى
 سوتسىيالىستىك بازار ئىگىلىكى تۈزۈلمىسىنى نشان قىلغان ئىقتىسادىي تۈزۈل-
 ۱3 مە ئىسلاھاتىنىڭ ھەرىكەت پروگراممىسى ۋازاق تۆمۈر
 28 ھۆكۈمەت فۇنكسىيىسى ۋە ئۇنى ئۆزگەرتىش توغرىسىدا ۋاڭ يىمىن
 37 شىنجاڭنىڭ يېزا ئىقتىسادى ئۇزدا ئاشماقتا
 40 ئىقتىسادقا ئائىت بىر نەچچە پارچە قىسقا ماقالە

«قۇتادغۇبىلىك» تەتقىقاتى

- «قۇتادغۇبىلىك» خەلقئارا ئىلمىي مۇھاكىمە يىغىنى ئۈچۈن تەييارلانغان بىر
 45 قىسىم ماقالىلەرنىڭ ئاساسىي مەزمۇنلىرى
 قەدىمكى ئۇيغۇر فولكلور ئەنئەنىلىرى ۋە «قۇتادغۇبىلىك»
 59 ئابدۇشۈكۈر تۇردى
 يۈسۈپ خاس ھاجىپنىڭ ئالەم قارىشى ۋە بىلىش نەزەرىيىسى
 70 گەزەن ئازىزىيە
 يۈسۈپ خاس ھاجىپنىڭ قانسۇن ئىدىيىسى ئۈستىدە تەتقىقات
 76 يۈسۈپجان ئەلى ئىسلامى

تارىخ تەتقىقاتى

- قەشقەرلىق ناخشا - ئۇسسۇل ماھىرى، سېرىكچى پېي چېڭئېن
 121 ئابلىز مۇھەممەت سايرامى
 تارىخقا ئائىت ماقالىلەرنى يېزىش ئۇسۇلى توغرىسىدا دەسلەپكى قاراشلارم
 125 ئا. نۇردۇن
 «مانى تۆۋە دۇئاسى» (خۇۋئاستۇ ئانغىت) دىن پارچە
 128 پەرھات جىلان

باشقىلار

- ئائىلە تەربىيىسىنىڭ ئارتۇقچىلىقى ۋە يېتىلگۈچىلىكى
 138 ئاسىيە ھېكىم
 تىلەمىزدىكى غودۇر سۆزلەر غوجا ئەخمەت يۈنۈس
 141 مۇسەللەس ۋە ئۇنىڭ تارىخى ناملىرى توغرىسىدا
 146 مۇھەممەت ئوسمان
 149 ئۇچۇر ۋە خەۋەر

- X خەن، ۋېي سۇلالىلىرى دەۋرىدىكى ئۇدۇن خانلىقى ھەققىدە مۇلاھىزە
 80 مېڭ فەنرېن
 X ئۇدۇن يېزىقىدىكى قوليازىلارنىڭ تارىختىكى مۇھىم ئەھمىيىتى
 95 ر. ئې. ئېجىزىك
 101 ئىدىقۇت ئۇيغۇرلىرىنى تەتقىق قىلىشتىن قىسقىچە بايان ليۇ گې
 ھۆڭخۇلىيە تەۋەسىدىكى ئۇيغۇر مەدەنىيىتىگە دائىر يادىكارلىقلار
 111 خۇدەيپاكوۋ

..... تەتقىقاتى ھەققىدە مۇھىم ئەھمىيىتى ئۇسۇل قىلىنغان رىئازىيەت
 رىئازىيەت ئىلمىدىكى مۇھىم ئەھمىيىتى

«شىنجاڭ ئىجتىمائىي پەنلەر تەتقىقاتى»

(شۇ ئۇ ئار ئىجتىمائىي پەنلەر ئاكادېمىيىسىنىڭ يېتەكچىلىكىدە نەشىر قىلىندى)
 باش مۇھەررىر: ئابدۇشۈكۈر تۇردى
 مۇئاۋىن باش مۇھەررىر: ئابلەت نۇردۇن
 بۇ ساننىڭ ئىجرائىي تەھرىرلىرى : كۈنى نەشىردىن چىقىدۇ.
 ئابلىز مامۇت ، دىلارە خەمىت (ئومۇمىي 51 - سان)

مۇندەرىجە

نەزەرىيە تەتقىقاتى

- 1 نامراتلىقنى سوتسىيالىزم دېگىلى بولمايدۇ ئاۋۇت توختى
- ئىنقىلابمۇ، ئىسلاھاتمۇ ئىشلەپچىقىرىش كۈچلىرىنى ئازاد قىلىدۇ
- 8 ئابدۇگۈل مۇھەممەت
- «پەن - تېخنىكا - بىرىنچى ئىشلەپچىقىرىش كۈچى» قارىشى توغرىسىدا
- 18 مۇلاھىزە رازاق تۆمۈر

ئىقتىساد تەتقىقاتى

- شىنجاڭنىڭ مالىيە قىيىنچىلىقىنىڭ سەۋەبلىرى توغرىسىدا قىسقىچە تەھلىل
- 25 ۋاڭ فۇچياڭ شى شۈن
- شىنجاڭنىڭ ئاشلىق ئىشلەپچىقىرىش - سېتىش جەھەتتىكى ھازىرقى ئەھۋالى
- 29 ۋە كەلگۈسى توغرىسىدا مۇلاھىزە يۈي شياۋمىڭ
- ئىسپاتلىرىدا مۇلاھىزە يۈي شياۋمىڭ
- 35 يۈزەكى قاراشلىرىم ياقۇپھاجى مۇھەممەت
- «تاموژنا، سودا باش كېلىشىمىنىڭ شىنجاڭغا پايدىلىق تەسىرى» قاتارلىق
- 38 تۆت پارچە قىسقا ماقالە

«قۇتادغۇبىلىك» تەتقىقاتى

- 42 «قۇتادغۇبىلىك» تەتقىقاتىغا دائىر ئىككى ئېغىز گېپ قادىر ئەكبەر
- XI ئەسىردىكى ئۇيغۇرلارنىڭ ئىجتىمائىي ئىدىئولوگىيىسى ۋە «قۇتادغۇبىلىك»
- 51 ليۇ زىشياۋ

«قۇتادغۇبىلىك» نىڭ سوۋېت ئىتتىپاقىدا (روسىيىدە) تەتقىق قىلىنىشى

56 (قازاقىستان) ساۋۇت موللاۋۇدوۋ

«قۇتادغۇبىلىك» خەلقئارا ئىلمىي مۇھاكىمە يىغىنىغا تەييارلىغان ئۈچ پارچە

61 ماقالىنىڭ ئاساسىي مەزمۇنى لىۋېسلىك، جاڭ خۇڭچاۋ، چەن مىڭزې

تارىخ، ئارخېئولوگىيە، مەدەنىيەت تەتقىقاتى

خەن، تاڭ سۇلالىلىرى دەۋرىدىكى تارىم ئويمانلىقىنىڭ دىنى ۋە مەدەنىيىتى
67 ۋۇجو

76 تېلى خانلىقى تارىخى ئۈستىدە ئىزدىنىش چيەن بوچۇن

92 «ئۇيغۇر تارىخى» دىن پارچە يىڭ شېڭمىن

103 ئورخۇن ئۇيغۇر خانلىقى دەۋرىدىكى شەھەر قۇرۇلۇشى ئالىمجان تاھىر

يۈەن دەۋرىدىكى ئۇيغۇرلارنىڭ «ئىدىقۇت» دېگەن ئەمەل نامى ھەققىدە

107 مۇلاھىزە شاڭ يەنمىڭ

يۈەن سۇلالىسى دەۋرىدىكى ئۇيغۇرلارنىڭ جۇڭخۇا مەدەنىيىتىنى تەرەققىي

117 قىلدۇرۇشقا قوشقان تۆھپىسى تىيەن ۋېيچاڭ

شىنجاڭ ئۈچ ۋىلايەت ھۆكۈمىتىنىڭ دەرىجىلىك مۇناس تۈزۈمى

131 چەن يەنچى

يازما يادىكارلىق تەتقىقاتى ۋە باشقىلار

139 «قاغان» دېگەن نامنىڭ مەنبەسى توغرىسىدا يۈسۈپجان ياسىن

142 «قوانشى ئىم پۇسار» نەشىرگە تەييارلىغۇچى: ئا. تۇردى

156 بېزەكلىكتىن تېپىلغان بىر پارچە يازما يادىكارلىق

«قۇمۇل نەزمىلىرى» دىكى قۇمۇل شەۋىسىنىڭ فونېتىكىلىق ۋە لېكسىكىلىق

157 ئالاھىدىلىكلىرى ئايگۈل ئەسئەت

«شىنجاڭ ئىجتىمائىي پەنلەر تەتقىقاتى»

شۇ ئارقىلىق ئىجتىمائىي پەنلەر ئاكادېمىيىسىنىڭ يېتەكچىلىكىدە نەشر قىلىندى) پەسىللىك ئۇنىۋېرسال ئىلمىي ژۇرنال، باش مۇھەررىر: ئابدۇشۈكۈر تۇردى ھەر پەسىلنىڭ 2-ئېيىنىڭ 30-كۈنى نەشرىدىن چىقىدۇ. ئومۇمىي 52-سان) بۇ ساننىڭ ئىجرائىي تەھرىرلىرى: ئابلىز مامۇت غەيرەت ئابدۇراخمان

مۇندەرجە

نەزەرىيە تەتقىقاتى

- ئىجتىمائىي پەن تەتقىقاتى رېئال تۇرمۇشقا زىچ يېقىنلىشىشى كېرەك ياكى فارېن 1 ئىدىيىدە ئازاد بولۇش، ھەقىقەتنى ئەمەلىيەتتىن ئىزدەشنىڭ نەزەرىيە ئاساسى توغرىسىدا 5 ئىسلاھات ۋە ئېچىۋېتىش داۋامىدا، سوتسىيالىستىك مەنۋى مەدەنىيەت قۇرۇلۇشىنى كۈچەيتىش توغرىسىدا مۇزەپپەر مۇھەممەت 6

ئىقتىساد، قانۇن تەتقىقاتى

- نشان، مەسئۇلىيەت ، ھوقۇق ، ئۈنۈم ماۋپېينىڭ 10 بازار ئىگىلىكىنى نشان قىلىپ ، تېرىلغۇ قۇرۇلمىسىنى ئاكتىپ تەكشۈرۈش ئاپتونوم رايونىمىز ساياھەتچىلىكى توغرىسىدا دەسلەپكى ئىزدىنىش م . ئابدۇرېھىم 29 تۇرپاننىڭ ئىقتىسادىنى يۈكسەلدۈرۈش توغرىسىدا تەكلىپ ئادىل ئابدۇراخمان 32 ئىناۋەتسىز ئىقتىسادىي توختامنىڭ تۆلەم جاۋابكارلىقى مۇھەممەت ھاجى 33

تارىخ ، ئارخېئولوگىيە تەتقىقاتى

- شىئەن ۋە قەسى ۋە شىنجاڭنىڭ ياپون باسقۇنچىلىرىغا قارشى مىللىي بىرلىكسىپى گولىن 38 قەدىمكى تۈركلەرنىڭ ئەجدادى ھەققىدىكى رىۋايەتلەر توغرىسىدا مۇھاكىمە رۈي چۈەننىڭ 43 شىنجاڭنىڭ تارىختىكى نوپۇسىغا نەزەر ن . مۆمىن 57 X III — IX ئەسىرلەردىكى ئۇيغۇر مەدەنىيىتى ت . رىشات تەييارلىغان 64 يۈەن دەۋرىدىكى ئۇيغۇرلارنىڭ جۇڭخۇا مەدەنىيىتىنى تەرەققىي قىلدۇرۇشقا قوشقان تۆھپىسى تىەن ۋېيجياڭ 71 ھۇنلارنىڭ ھەربىي سىستېمىسى توغرىسىدا ئىزدىنىش قۇربان نىياز 79

قارا شەھەرنىڭ خەنزۇچە نامى ۋە « ئاگنى » نامىنىڭ كېلىپ چىقىشى توغرىسىدا دەسلەپكى
 ئىزدىنىش مامۇت ئابدۇۋەلى 84
 شۈەنزىڭ ۋە ئۇنىڭ شىنجاڭدىكى سەپىرى ھ. خوجالەمجانى 87
 قەدىمكى ئۇيغۇر يېزىقىدىكى ئىككى پارچە يازما يادىكارلىق م. مامۇت تەييارلىغان 91

ئەدەبىيات ، دىن تەتقىقاتى

ئۈچ ۋىلايەت ئىنقىلابى دەۋرىدىكى ئەدەبىيات توغرىسىدا ماھمۇد زەيىدى 93
 شىنجاڭنىڭ دراما تارىخى توغرىسىدا دەسلەپكى ئىزدىنىش مۇھەممەت ئەيسا 98
 مانى دىنى ۋە بۇ ھەقتىكى تەتقىقاتلار ئابلەت نۇردۇن 105
 شىنجاڭنىڭ جەنۇبىي قىسمى ئۇيغۇرلار رايونىدىكى ۋەخپى تۈزۈمى لى جىنىش 115
 شامان دىنى توغرىسىدىكى تەتقىقاتنىڭ مۇھىم مەزمۇنى كۈرەش تەييارلىغان 126

باشقىلار

تەھرىرمۇ ئىنسان روھىنىڭ ئىنژېنېرى ئابدۇۋاپىت قاسىم 130
 قەدىمكى ئۇيغۇرلارنىڭ ۋاقت تىبابىتىگە نەزەر شىيالېيىمىن 138
 ئەخلاقنىڭ جەمئىيەتتىكى رولى توغرىسىدا قىسقىچە مۇلاھىزە ئابدە 146

ئېلان

«شىنجاڭ ئىجتىمائىي پەنلەر تەتقىقاتى» - مەملىكەت ئىچى ۋە سىرتىغا ئاشكارا تارقىتىلىدىغان پەسىللىك ئۇنىۋېرسال ئىلمىي ژۇرنال. ئۇنىڭدا ئاساسلىقى، شىنجاڭنىڭ ئىقتىساد، ئارخېئولوگىيە، مىللەت، تارىخ، دىن، تىل - ئەدەبىيات، قانۇن قاتارلىق ئىجتىمائىي پەنلەر ساھەسىدىكى يېڭى تەتقىقات نەتىجىلىرى ئېلان قىلىنىدۇ. بىر ساننىڭ باھاسى 1.50 يۈەن. كىتابخانلارنىڭ ھەر قايسى جايلىرىدىكى پوچتىخانىلار ئارقىلىق، ياكى تەھرىر بۆلۈمىمىزگە بىۋاسىتە پۇل ئەۋەتىپ ژۇرنىلىمىزنىڭ كېيىنكى يېرىم يىللىق سانلىرىغا مۇشتىرى بولۇشنى قارشى ئالىمىز، ئاپتورلارنىڭ داۋاملىق ماقالە ئەۋەتىپ تۇرۇشنى ئۈمىد قىلىمىز. ژۇرنىلىمىزنىڭ 1993-يىللىق توپلىمى تۈپلەندى. بىر توپلامنىڭ مەملىكەت ئىچىدىكى باھاسى 25.00 يۈەن. ئاشكارا تارقىتىلىدىغان ۋە ئىچكى قىسىمدا تارقىتىلىدىغان ژۇرنىلىمىزنىڭ بۇرۇنقى توپلاملىرىمۇ ئازىراق بار. ئېھتىياجلىق ئورۇن ۋە شەخسلەرنىڭ تەھرىر بۆلۈمىمىزدىن بىۋاسىتە ياكى ۋاسىتىلىك سېتىۋېلىشنى قارشى ئالىمىز. «شىنجاڭ ئىجتىمائىي پەنلەر تەتقىقاتى» ئۇيغۇر تەھرىر بۆلۈمى

«شىنجاڭ ئىجتىمائىي پەنلەر تەتقىقاتى»

ش ئۇ ئا ر ئىجتىمائىي پەنلەر ئاكادېمىيىسىنىڭ يېتەكچىلىكىدە نەشر قىلىندى
پەسىللىك ئۈنۋېرسال ئىلمىي ژۇرنال باش مۇھەررىر: ئابدۇشۈكۈر تۇردى
ھەر پەسىلنىڭ 2-ئېيىنىڭ 30-كۈنى مۇئاۋىن باش مۇھەررىر: ئابلەت نۇردۇن
نەشرىدىن چىقىدۇ. بۇ ساننىڭ ئىجرائىي تەھرىرلىرى: ئابلىز
(ئومۇمىي 53-سان) مامۇت ، غەيرەت ئابدۇراخمان

مۇندەرىجە

بۇرھان ئەپەندىنى ئەسلەيمىز

بۇرھان ئەپەندىنىڭ ۋەتەن سۆيەر خىسلىتىنى ئەسلەپ، شىنجاڭنىڭ ئىجتىمائىي پەن
ئىشلىرىنى ئۈزلۈكسىز ئالغا سۈرەيلى.....1

ئىقتىساد تەتقىقاتى

شىنجاڭنىڭ مالىيە قىيىنچىلىقىنى يېنىكلىتىش تەدبىرى توغرىسىدا قىسقىچە مۇلاھىزە
..... 15
باچ ئايرىش تۈزۈمى ئىسلاھاتىنى يەنىمۇ ياخشى ئېلىپ بارايلى..... سەي جېڭ 19
ھازىرقى زامان كارخانا تۈزۈمىدىكى مۈلۈك ھوقۇقى مۇناسىۋىتى ۋە دۆلەت ئىگىلىكىدىكى
كارخانىلارنى شىركەتلەشتۈرۈش..... شىن دېرىن 24
شىنجاڭ ئۈچ ۋىلايەت ئىنقىلابى ھۆكۈمىتىنىڭ مالىيەسى ھەققىدە تەتقىقات.....
..... چىن يەنجى 36

قانۇن تەتقىقاتى

قانۇنچىلىق ئىدىيىسىنى تۇرغۇزۇپ، سوتسىيالىستىك دېموكراتىيە قانۇنچىلىق
قۇرۇلۇشىنى كۈچەيتەيلى..... ئەنسەردىن مۇسا 8
ۋارىسلىق قىلىش تۈزۈمىدىكى «ھوقۇق - مەجبۇرىيەتنىڭ بىردەكلىكى» توغرىسىدا.....
..... ھەمرا مۇھەممەت 41

«رەئالىققا ئەلەي رىئالىمتىغا ئالغىنىش»

نەكەھ ئەركىنلىكىنى قانداق چۈشىنىش كېرەك..... خالىدە 44
پىشامشان بەگلىكىدە يولغا قويۇلغان بەزى قانۇنلار..... زەيتۈنە 46

ئەدەبىيات تەتقىقاتى

«مۇھاكىمە تۈل لۇغەتەين» ھەققىدە قىسقىچە مۇھاكىمە..... ئا. ئابدۇسالام 50
بازار ئىگىلىكى شارائىتىدا مىللىي ئەدەبىيات - سەنئەت ئىشلىرى دۇچ كېلىۋاتقان
مەسىلىلەر ۋە ئۇنى ھەل قىلىش ھەققىدە..... ئا. ئالاۋۇدۇن 54

تارىخ، دىن، يازما يادىكارلىقلار تەتقىقاتى

تۈركلەرنىڭ نەققاشلىق، رەسساملق، ھەيكەلتىراشلىق ۋە بىناكارلىق سەنئىتى.....
يۈسۈپجان ياسىن 57
ئىسلام دىنى ۋە تېمۇر..... گاۋيۇڭجىۈ 63
ئۇيغۇرلار تارىختا ئېتىقاد قىلغان دىنلار توغرىسىدا..... ئە. داۋۇت 72
فرانسىيىدە ساقلنىۋاتقان ئۇيغۇرشۇناسلىققا دائىر يادىكارلىقلار ۋە بۇ ھەقتىكى تەتقىقات
نيۇرۇجى 80
ئۇيغۇر قاغانلىقى ھەققىدە..... قۇربان نىياز تەييارلىغان 91

يەر ناملىرى، ئارخېئولوگىيە تەتقىقاتى

«بارچۇق» ۋە «مارالبېشى» ناملىرى توغرىسىدا..... ئا. توختى 100
ئۈرۈمچى تەۋەسىدىكى مەدەنىيەت يادىكارلىقلىرى..... مەخسۇت ھېيىت 102
شىنجاڭنىڭ يەر ناملىرىغا ئائىت رىۋايەتلەرنىڭ ئالاھىدىلىكى، تۈرى ۋە تېمىسى ھەققىدە
نيۇرۇجى 107
ئۇيغۇرلارنىڭ قاراخانىيلار خانلىقى دەۋرىدىكى بىناكارلىقى..... ئا. مەخسۇت 117

يېزىقچىلىق تەتقىقاتى ۋە خەۋەرلەر

بايان خاراكتېرلىك ماقالىلەرنى قانداق يېزىش كېرەك..... ئا. پولات 122
ئىلمىي پائالىيەت خەۋەرلىرى..... 129